

Retningslinjer for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler

Innledning

Følgende retningslinjer, forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler og det årlige oppdragsbrevet til fylkeskommunene regulerer forvaltningen og bruken av Kommunal- og moderniseringsdepartementets (KMD) kapittel 551:

1. Post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling
2. Post 61 Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift.

Det årlige statsbudsjettet og det årlige oppdragsbrevet til fylkeskommunene setter de overordnede politiske føringer og rammer for bruken av virkemidlene.

Forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler regulerer forholdet mellom forvalter og søker. Forskriften fastsetter hovedsakelig søkers rettigheter og plikter.

Retningslinjene retter seg mot forvalterne og fastsetter bestemmelser for forvaltningen og bruken av midlene.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet tildeler øremerket ramme til fylkeskommunene gjennom årlig oppdragsbrev. Fylkeskommunen skal påse at forvaltningen organiseres på en effektiv, forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Fylkeskommunene er ansvarlig ovenfor Kommunal- og moderniseringsdepartementet for at midlene forvaltes og brukes i tråd med de overnevnte regelverkene og under enhver tid gjeldende lover og regler.

Retningslinjene er vedtatt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet og trer i kraft 1.1.2014.

Innholdsfortegnelse

1.	Innledende bestemmelser	4
1.1	Formål.....	4
1.2	Geografisk virkeområde	4
1.3	Regionalt samarbeid og partnerskap	4
1.4	Fylkeskommunene	4
1.5	Konsekvenser ved feil bruk av midlene	5
2.	Bruk av midlene	5
2.1	Godtgjørelse for forvaltningsoppgaver	5
2.1.1	Innovasjon Norge	6
2.1.2	Ungt entreprenørskap.....	6
2.2	Hvem som kan motta midler og hva de kan brukes til.....	6
2.3	Avgrensning av virkemiddelbruken	7
2.4	Skatteplikt- og fritak	8
3.	Delegasjon av forvaltningen.....	8
3.1	Delegering av forvaltningsoppgaver	8
3.2	Stadfestelse av delegasjon	9
4.	Etablering av tilskuddsordninger	9
4.1	Kunngjøring	10
4.2	Søknadsbehandling	10
4.2.1	Veiledningsplikt.....	10
4.2.2	Saksbehandlingstid og foreløpig svar	10
4.2.3	Habilitet	10
4.2.4	Vedtak om avslag	10
4.2.5	Vedtak om tildeling	11
4.2.6	Registrering av tilsagn	11
4.2.7	Utbetaling.....	11
4.2.8	Innsyn	12
4.2.9	Klage.....	12
4.3	Oppfølging, kontroll og evaluering.....	12
4.3.1	Oppfølging og kontroll.....	12
4.3.2	Evaluering av tilskuddsordningene.....	12
5.	Innovasjon Norge	13
5.1.1	Risikolån	13
5.1.2	Garantier	13
5.1.3	Tapsfond.....	13
6.	Krav til internkontroll	13
7.	Tilskudd etter EØS-avtalen	14
7.1	Generelt	14
7.2	Får reglene om offentlig støtte anvendelse?	15
7.3	Foretaksbegrepet – økonomisk aktivitet.....	15
7.4	Statsstøtteregelverket får anvendelse.....	16
7.4.1	Bagatellmessig støtte	16
7.4.2	Beregning av beløpsgrense.....	16
7.4.3	Lån som bagatellmessig støtte.....	16

7.4.4	Prosedyrer ved tildeling av bagatellmessig støtte	17
7.5	Gruppeunntak	17
7.5.1	De ulike gruppeunntakene	17
7.5.2	Forenklet meldeplikt ved bruk av gruppeunntak	17
7.6	Støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning	18
7.6.1	Kompensasjonsberegninger og overkompensasjon	19
7.7	Notifiserte ordninger	19

1. INNLEDENDE BESTEMMELSER

1.1 Formål

De distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene skal bidra til å realisere nasjonale og fylkeskommunale mål for regional utvikling tilpasset regionale forutsetninger.

1.2 Geografisk virkeområde

De distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene over post 60 skal hovedsaklig brukes innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.¹ Midlene over post 61 skal hovedsakelig brukes innenfor de områdene som ikke fikk gjeninnført den differensierte arbeidsgiveravgiften, eller gjeninnført ordningen med en høyere sats enn i 2003. En del av midlene kan brukes utenfor virkeområdet for å skape verdier og utvikle attraktive regioner for befolkning og næringsliv i alle deler av landet. Dette gjelder for blant annet etablerertilskudd, støtte til Interreg-prosjekter og omstilling.

1.3 Regionalt samarbeid og partnerskap

Fylkeskommunene tar som folkevalgt organ den endelige avgjørelsen om prioriteringen av virkemidlene. Fylkeskommunene skal legge til rette for prosesser som sikrer god dialog med regionale og lokale aktører om mål, utfordringer og strategier som bidrar til samarbeid om tiltak og bruk av ressurser og legge vekt på virkemidler som erfaringsmessig gir best resultat. Det skal sikres god forankring av fylkeskommunenes prioriteringer i regionale partnerskap hvor kommuner, næringsliv, virkemiddelaktører, private organisasjoner, FoU- og utdanningsinstitusjoner, Sametinget og samiske næringsorganisasjoner samt eventuelt andre aktører der dette er formålstjenlig, er representert. Roller og mandat innenfor de enkelte samarbeidsforumene må avklares, inkludert forståelsen av partnerskapsbegrepet i de konkrete situasjonene. Fylkeskommunene, kommunene og Innovasjon Norge må avklare en passende ansvarsfordeling og samordning i de tilfeller flere kan støtte samme tiltak i tråd med gjeldende regelverk.

1.4 Fylkeskommunene

Fylkeskommunen har fullmakt til å:

- a) Bestemme i hvilket år tilsagnet skal gis.
- b) Avgjøre hvor lenge tilsagnet skal gjelde.
- c) Behandle søknader om forlengelse.
- d) Bevilge ubenyttede midler til nye tiltak i tråd med de målene som er satt for bevilgningene.

¹ Forskrift av 15. desember 2006, nr. 1455, om geografisk virkeområde og bruk av dei regional- og distriktpolitiske verkemidla.

Fylkeskommunene kan gjøre følgende med midlene:

1. Forvalte midlene selv ved å utarbeide tilskuddsordninger.² Unntaksvis kan fylkeskommunen tildele enkelttilskudd ved særskilt å navngi mottakeren i budsjettvedtak fattet av fylkestinget.
2. Delegere forvaltningen til kommuner, regionråd, Innovasjon Norge, SIVA, Forskningsrådet, andre offentlige forvaltere og unntaksvis til ikke offentlig heleide aktører.³
3. Finansiere utviklingsprosjekter/programmer i regi av fylkeskommunen.
4. Medfinansiere nasjonale programmer og satsinger.
5. Renteinntekter skal ikke brukes til andre formål.

1.5 Konsekvenser ved feil bruk av midlene

Dersom departementet oppdager feil forvaltning eller bruk av midlene vil fylkeskommunen dette gjelder bli varslet i eget brev. Fylkeskommunen har mulighet til å komme med sin vurdering av saken før departementet konkluderer.

Gjentatt feilbruk kan medføre krav om tilbakebetaling ved en reduksjon av bevilgningen på tilsvarende beløp det påfølgende budsjettår.

Alle fylkeskommunene vil bli varslet ved feil bruk av midlene i andre fylkeskommuner, slik at de kan korrigere tilsvarende bruk av midler.

Dersom departementet eller fylkeskommunene oppdager gal forvaltning eller feil bruk av midlene hos andre forvaltere gjelder punkt. 3.2 nr. 6 i retningslinjene eller bestemmelser fastsatt i kontrakten som regulerer delegasjonen.

2. BRUK AV MIDLENE

2.1 Godtgjørelse for forvaltningsoppgaver

Alle⁴ forvaltere kan bruke inntil fem prosent av midlene de forvalter til å dekke administrasjons- og gjennomføringskostnader.⁵

For Technical Assistance i gjennomføringen av Interreg VA kan inntil seks prosent av administrasjons- og gjennomføringskostnadene dekkes. I tillegg kan midlene dekke kostnader ved eventuell evaluering av forvaltningen og tilskuddsordningene.

² Se punkt 4 for etablering av tilskuddsordninger.

³ Se punkt 3 for delegasjon av forvaltningen.

⁴ Dette gjelder ikke for de nasjonale virkemiddelaktørene, Innovasjon Norge, SIVA og Norges Forskningsråd. Egenregi er tilfellene der for eksempel en fylkeskommune eller kommune selv er tilskuddsforvalter. I et slikt tilfelle foreligger det ingen anskaffelse, og regelverket kommer dermed heller ikke til anvendelse. Utvidet egenregi er tilfeller der et offentlig organ tildeler oppdrag til en enhet som ikke tilhører samme rettssubjekt, men der den enheten som tildeles oppdraget har så nær tilknytning til det offentlige organet, at det er naturlig å likestille det med egenregitildeling.

Administrasjons- og gjennomføringskostnadene skal være tilknyttet de ansatte hos tilskuddsforvalteren som utfører følgende oppgaver:

- a) Fordeling av midler til innsatsområder, herunder tildeling og oppfølging av rammer til Innovasjon Norge, kommuner og regioner med videre rapportering.
- b) Forvaltning av tilskuddsordninger, herunder kunngjøring, registrering av faste data, søknadsbehandling, registrering av gitte tilsagn, utbetalinger, registrering i regnskapet, behandling av dokumentasjon, veiledning, prosjektoppfølgning, rapportering, kontroll og eventuell klagebehandling.

Administrasjons- og gjennomføringskostnader er følgende:

Personalkostnader: Lønnsutgifter, pensjon, sosiale kostnader og lignende.

Overhead: Indirekte kostnader tilknyttet medarbeidere, IT, kontorutgifter og tilhørende administrative tjenester.

Reisekostnader: Midlene kan brukes til å kompensere for utgifter hos aktører fra næringslivet, herunder tapt arbeidsfortjeneste, møtegodtgjørelse og reiseutgifter i forbindelse med deltakelse i partnerskapsarbeid ved forvaltningen av midlene, innenfor statens reiseregulativ.⁶

2.1.1 Innovasjon Norge

Fylkeskommunene skal dekke administrasjons- og gjennomføringskostnader for oppdrag de gir Innovasjon Norge og som blir finansiert over postene 60 og 61, dersom disse ikke er dekket av departementet.

2.1.2 Ungt entreprenørskap

For Ungt Entreprenørskap i hvert fylke kan fylkeskommunen dekke samtlige kostnader tilknyttet drift og aktiviteter i programperioden.

2.2 Hvem som kan motta midler og hva de kan brukes til

Fylkeskommunene og kommunene kan tildele tilskudd til prosjekt/tiltak med hjemmel i forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Tilskuddet skal ha utløsende effekt.

Tilskudd kan tildeles til følgende typer prosjekt/tiltak:

- a) Prosjekt/tiltak hvor formålet er å utvikle tilbud og rammebetingelser som kan styrke og videreutvikle næringslivet og det regionale arbeidsmarkedet.
- b) Prosjekt/tiltak som bidrar til at regioner og lokalsamfunn blir mer attraktive å bo i og flytte til.

⁶ Godtgjørelsen kan også dekke utgifter hos aktører fra næringslivet innenfor rammene statens reiseregulativ fastsetter, se: [Statens reiseregulativ](#)

Tilskudd under a) og b) over kan også tildeles til virksomheter, så fram tilskuddet er innenfor gruppeunntakene i lov om offentlig støtte og tjenestene ikke blir tilbudt av Innovasjon Norge.

Med prosjekt og tiltak menes oppgaver og aktiviteter som:

1. Er tidsbegrenset, tilskudd kan kun gis i inntil 5 år, selv om prosjektet har lenger varighet.
2. Har fokus på utprøving, initiering og oppstart.
3. Har organisering, kostnader og finansiering som er direkte tilknyttet prosjektets/tiltakets formål
4. Skal lede frem til et bestemt resultat.

Tilskudd til nasjonale program for nærings- og samfunnsutvikling, som for eksempel NCE, ARENA, Næringshageprogrammet, VRI og Inkubatorprogrammet kan tildeles på de samme vilkårene som de notifiserte ordningene, og gå utover tidsbegrensingen på fem år.

Fylkeskommunene skal ikke gi støtte til investerings- og utviklingsprosjekt i enkeltbedrifter eller til etablerere, men har et strategisk ansvar for bruk av midlene til dette formål. Fylkeskommunene skal bruke Innovasjon Norge som operatør. Kommunene kan med de kommunale og regionale næringsfondene gi tilskudd til bedrifter, næringshager og inkubatorer.

Samtlige tilskudd/støtte må tildeles i samsvar med EØS-avtalen.^[1]

Relevante lenker:

- [Skjemaer for notifikasjon, forenklet melding og klager](#)
- [Reglene om støtte til tjenester av allmennøkonomisk betydning \(SGEI\)](#)
- [Reglene om bagatellmessig støtte](#)
- [Regelen om gruppeunntak](#)

Innovasjon Norge forvalter følgende bedriftsrettede tilskudd:

1. Distriktsrettede investeringstilskudd og utviklingstilskudd til enkeltbedrifter og til etablerere
2. Risikolån, herunder ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån
3. Garantier for investeringslån og driftskreditter

2.3 Avgrensning av virkemiddelbruken

Fylkeskommunen eller andre forvaltere skal ikke bruke midlene til eller tildele midler til følgende:

1. Drift av næringsvirksomhet eller organisasjoner.
2. Kausjon eller annen økonomisk garanti.
3. Direkte eller indirekte investeringer i virksomheters egenkapital.
4. Renter og avdrag på lån og refinansiering av gjennomførte prosjekter.

^[1] Jf. kap. 6.

5. Drift av eller investeringer i statlige, fylkeskommunale og kommunale lovpålagte oppgaver utført av fylkeskommunen, kommunen eller andre.
6. Å avsette midler til uspesifiserte fond. Delegerte midler til kommuner og regionråd, eventuelt andre forvaltere regnes ikke som fond.
7. Politikkkforberedende aktiviteter internt hos forvalter eller i regi av forvalter, herunder kjøp av tjenester i samband med utforming av nye tiltak og lovpålagte eller egeninitierte plan- og strategiprosesser.

Punkt 1, 2 og 3 gjelder ikke for Innovasjon Norge.

2.4 Skatteplikt- og fritak

Enkelte former for bedriftsstøtte er skattepliktige, jf. skatteloven § 5-30.

Dette gjelder blant annet for transportstøtte, opplæringstilskudd og andre tilskudd som reduserer driftskostnadene. Investeringstilskudd som er gitt i tråd med forskrift om geografisk virkeområde og bruk av de regional- og distriktpolitiske virkemidlene, er ikke skattepliktige i det distriktpolitiske virkeområdet. Skattefritaket gjelder også for investeringstilskudd gitt gjennom kommunale og regionale næringsfond. Dersom en bedrift har mottatt investeringstilskudd og fått skattemessige fordeler av dette, og driftsmiddelet selges innen fem år, skal bedriften betale skatt av tilskuddet.

3. DELEGASJON AV FORVALTNINGEN

3.1 Delegering av forvaltningsoppgaver

Fylkeskommunen er ansvarlig ovenfor Kommunal- og moderniseringsdepartementet for de midlene som er delegert til andre forvaltere og at forvaltningen skjer i henhold til forskrift for distrikts- og regionalpolitiske og disse retningslinjene.

Fylkeskommunen kan delegere hele eller deler av forvaltningen til:

1. Kommunene, regionråd og Innovasjon Norge.
2. Andre offentlig heleide forvaltere.⁷
3. Unntaksvis til ikke offentlig heleide forvaltere.⁸ Det skal gis skriftlig beskjed til Kommunal- og moderniseringsdepartementet om slik delegasjon.⁹ Delegasjonen skal skje i samsvar med reglene om offentlig anskaffelser.

Godtgjørelse for forvaltningsoppgaver jf. punkt 2.1.

⁷ Ved delegasjon til offentlig heleide virksomheter skal fylkeskommunen og/eller kommunen å vurdere om tilskuddsforvaltningen kan delegeres direkte etter regelen om utvidet egenregi eller om delegasjonen er å anse som en anskaffelse.

⁸ Eksempelvis aksjeselskap, stiftelser, privat virksomhet, selvstendige rettssubjekt som staten eier delvis, mv.

⁹ Når det ikke er aktuelle offentlige instanser å overlate forvaltningsansvaret til kan fylkeskommunene og kommunene unntaksvis delegerer hele eller deler av forvaltningen til ikke offentlig heleide forvaltere., jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 6.2.2.4.

3.2 Stadfestelse av delegasjon

Delegasjon skal fastsettes i oppdragsbrev eller kontrakt som:

1. Fastsetter hvilke forvaltningsoppgaver som er delegert. Det er viktig at det fremgår tydelig hvem som har bevilgningsmyndighet, ansvar for kunngjøring, saksbehandling, oppfølging og kontroll.
2. Fastsetter hvilken del av midlene som skal dekke kostnader tilknyttet tilskuddsforvaltningen og hvilken del av midlene som det skal lages tilskuddsordning for.
3. Gir vilkår om at midlene skal forvaltes i samsvar med disse retningslinjene, forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler og gjeldende lover/regelverk, herunder blant annet forvaltningsloven, offentlighetsloven og regelverk for offentlig anskaffelser.
4. Informerer om at Riksrevisjonen, Kommunal- og regionaldepartementet, fylkeskommunen eller kommunen kan føre kontroll med at midlene blir forvaltet og brukt etter angitte forutsetninger.
5. Vilkår om at tilskuddsforvaltningen ikke kan videredelegeres til andre.¹⁰
6. Fastsetter reaksjoner for feil forvaltning og/eller bruk av midlene.

Retningslinjene og forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler skal legges ved oppdragsbrevet eller kontrakten.

Relevante lenker:

- [Veileder til reglene om offentlig anskaffelser](#)
- [Forskrift om offentlig anskaffelser](#)
- [Håndhevelse av offentlig anskaffelser](#)

4. ETABLERING AV TILSKUDDSORDNINGER

Tilskuddsforvalterens oppgave er å ivareta formålet med tilskuddsordningen og å sørge for å følge opp at de konkrete mål som er fastsatt oppnås.

Den som har forvaltningsansvaret for midler gitt over post 60 og 61 skal som hovedregel etablere tilskuddsordninger med hjemmel i forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Et regelverk for tilskuddsordning skal inneholde følgende hovedelementer:

1. Mål for ordningen
2. Kriterier for måloppnåelse
3. Tildelingskriterier, herunder beregningsregler
4. Oppfølging og kontroll
5. Evaluering

¹⁰ Dette punktet gjelder ikke for kommunene.

Punkt 1-3 skal uformes i samsvar med retningslinjene 2.2 og 2.3 og forskriftens §§ 6-9.

Relevante lenker:

[Reglementet og bestemmelser for økonomistyring i Staten](#)

[Om etablering og forvaltning av tilskuddsordninger i staten”, veileder utarbeidet av](#)

[Direktoratet for Økonomistyring](#)

[Sjekkliste for utvalgte prosesser i tilskuddsforvaltningen](#)

4.1 Kunngjøring

Alle tilskuddsordninger skal være søknadsbaserte og kunngjøres på regionalforvaltning.no,¹¹ forvalterens nettside og på en slik måte at hele målgruppen nås. Kunngjøringen skal inneholde formål med tilskuddsordningen, tildelingskriterier, alle opplysninger og/eller dokumentasjon søkeren må oppgi i søknaden og eventuell søknadsfrist.

4.2 Søknadsbehandling

4.2.1 Veiledningsplikt

Tilskuddsforvalterne har alminnelig veiledningsplikt ovenfor alle som ønsker å søke om tilskudd.¹²

4.2.2 Saksbehandlingstid og foreløpig svar

Forvalteren skal forbrede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold. Det skal gis foreløpig svar dersom en søknad ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.¹³

4.2.3 Habilitet

I behandlingen av enkeltsøknader skal beslutningstakere og saksbehandlere vurdere sin habilitet.¹⁴

4.2.4 Vedtak om avslag

Vedtak om tildeling eller avslag skal sendes skriftlig til søker og inneholde følgende:¹⁵

1. En begrunnelse for vedtaket med en henvisning til hjemmelsgrunnlaget vedtaket bygger på.
2. Informasjon om søkerens rettigheter:
 - a) rett til innsyn i sakens dokumenter
 - b) klageadgang, hvor klagen skal sendes og klagefrist

¹¹ Dette gjelder ikke for tilskuddsordninger som forvaltes av de nasjonale virkemiddelaktørene.

¹² Jf. forvaltningsloven kap. III § 11 og forvaltningsforskriften av 15.12.2006 kap. 2.

¹³ Jf. forvaltningsloven § 11 a.

¹⁴ Jf. forvaltningsloven kap. II, etiske retningslinjer i staten og Bestemmelser for økonomistyring i staten punkt 6.3.3 tredje ledd.

¹⁵ Jf. forvaltningsloven kap. V, gir utfyllende informasjon om krav til vedtakets innhold.

4.2.5 Vedtak om tildeling

Vedtak om innvilgelse av tilskudd skal stadfestes med et tilskuddsbrev.

Tilskuddsbrevet skal sendes hver enkelt mottaker, eller den instans som er legitimert til å formidle opplysninger om tilsagn videre.

Tilskuddsbrevet med eventuelle vedlegg skal inneholde:

1. Formål med tilskuddet og hvilke kostnader tilskuddet skal dekke.
2. Tilskuddsbeløp og utbetalingsplan.
3. Eventuelt andre vilkår for bruken av midlene
4. Frist for at mottakeren aksepterer vilkårene.
5. Krav til rapportering
6. Informasjon om at kontrolltiltak kan bli iverksatt, med henvisning til bevilgningsreglementet § 10 andre ledd og forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler § 14.
7. Mulighet om krav om tilbakebetaling dersom mottakeren ikke bruker tilskuddet i samsvar med angitte forutsetninger.

Tilskuddsbrev skal undertegnes av en person med budsjett disponeringsmyndighet eller bemyndiget medarbeider for den aktuelle tilskuddsbevilgningen.¹⁶

Alle anmodninger om utbetalinger skal være attestert før utbetaling kan skje. Den som attesterer skal kontrollere at utbetalingsforslaget er i samsvar med vedtaket om tilskuddet¹⁷ og at tilskuddsmottaker har sendt inn dokumentasjon som fastsatt i tilskuddsbrevet.

For tilskuddsordninger der det inngås kontrakt med den enkelte tilskuddsmottaker, kan hele eller deler av innholdet i et tilskuddsbrev omtalt ovenfor, i stedet tas inn i kontrakten.

4.2.6 Registrering av tilsagn

Tilsagn om Tilskuddsbeløp skal registreres elektronisk slik at tilskuddsforvalteren til enhver tid har oversikt over alle inngåtte forpliktelser.

4.2.7 Utbetaling

Utbetalingen skal i utgangspunktet skje etterskuddsvis.¹⁸

Minst 25 prosent av tilskuddet skal holdes tilbake til prosjektet/tiltaket er avsluttet og tilskuddsforvalteren har mottatt sluttrapport eller resultat skjema i regionalforvaltning.no og /eller rapport.

Relevant lenke:

[Reglement og bestemmelser om økonomistyring i staten](#)
Forskrift for distrikts- og regionalpolitiske virkemidler

¹⁶ Jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 6.3.3 andre avsnitt.

¹⁷ Tilskuddsbrevet.

¹⁸ Jf. Bestemmelser for økonomistyring i staten punkt 6.3.5.

4.2.8 Innsyn

Tilskuddsforvalteren skal praktisere partsinnsyn¹⁹ og stor grad av åpenhet. Reglene om innsynsrett gjelder for alle saksbehandlingens faser, også i oppfølging.

Relevant lenke:

[Rettleier til offentlighetslova \(2010\)](#)

4.2.9 Klage

Tilskuddsforvalteren skal etablere rutiner for klagebehandling. Det skal gis klar og oppdatert informasjon om klageadgang- og behandling. Dette omfatter hvordan klagen skal leveres, hvilke opplysninger klager må gi og kontaktinformasjon til riktig klageorgan som klagen skal sendes til.

Klager skal også få informasjon om forventet behandlingstid holdes informert om den videre behandlingen av klagen. Forvalteren må svare klager uten unødig opphold og redegjøre for avgjørelsen. Avgjørelsen må være skriftlig.

Punkt 4.1.7 gjelder ikke for Innovasjon Norge.

4.3 Oppfølging, kontroll og evaluering

4.3.1 Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll av alle tilskuddsordningene skal skje i samsvar med Bestemmelser om økonomistyring i staten. Departementet kan eventuelt fastsette ytterligere krav i tildelingsbrevet til fylkeskommunene, til forhåndsvurderinger og oppfølgings- og kontrollaktiviteter dersom departementet anser behov for dette.

Den som har budsjett disponeringsfullmakt er ansvarlig for at vurderinger knyttet til tilskuddets risiko og vesentlighet er dokumentert forut for beslutning og lagt til grunn for valg av oppfølgings- og kontrollaktiviteter for det enkelte tilskudd, samt at nødvendig kvalitetssikring er foretatt.

Relevant lenke:

[- Veileder; "Om etablering og forvaltning av tilskuddordninger i staten"](#)

4.3.2 Evaluering av tilskuddsordningene

Departementet, fylkeskommunene og kommunene skal med visse mellomrom evaluere tilskuddsordningene de forvalter og/eller andre forvalter på vegne av det offentlige.

Relevant lenke:

[- Veileder; Evaluering av statlige tilskuddsordninger](#)

¹⁹ Jf. forvaltningsloven kap. IV §§ 18 og 19, Offentlighetsloven.

5. INNOVASJON NORGE

5.1.1 Risikolån

Risikolån, herunder ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån, kan gis på vilkår. For risikolån kan det avtales rett til konvertering til aksjekapital. Renten på nye risikolån skal settes høyere enn renten på nye lavrisikolån med tilsvarende rentebindingsperiode. Tilsvarende gjelder renteregulering av allerede opprettede risikolån. Nye pantelån kan sikres med prioritet etter langsiktige pantelån fra andre kredittinstitusjoner. Rentemarginen på risikolånene skal dekke administrasjonskostnadene for forvaltningen. Det eventuelle gjenværende nettobeløpet skal tilbakeføres til fylkeskommunene. Det eventuelle negative nettobeløpet skal dekket av tilsagnet fra fylkeskommunene eller ved overføring fra fylkeskommunene.

5.1.2 Garantier

Garantiordningen skal sikre finansiering av prosjekt med høy risiko, med realistisk mål for å kunne oppnå lønnsomhet. Garanti stilles som simpel tapsgaranti der Innovasjon Norge og andre finansieringsinstitusjoner deler risikoen.

5.1.3 Tapsfond

Innovasjon Norge skal opprette og forvalte et felles tapsfond for distriktsrettede risikolån og garantier for alle årganger innenfor tilskuddsordningen. Innovasjon Norge er ansvarlig for å fylle opp tapsfondet med midler fra fylkeskommunene. Tapsfondet skal reflektere den reelle risikoen for utlånsporteføljen til tilskuddsmottakeren og de samlede tapene som kan oppstå, ved at det blir satt av midler til forventede fremtidige tap. Midler som blir avsatt til tapsfond skal normalt svare til vurdert risiko i hver enkelt låne- og garantiordning. Innovasjon Norge skal årlig vurdere størrelsen på tapsfondet mot vurdert risiko i låne- og garantiporteføljen. Dersom det er et negativt avvik på 5 % skal fylkeskommunen og departementet varsles. Dersom det er et negativt avvik på over 10 % fra porteføljerisikoen skal tapsfondet etterfylles. Dette skal skje etter en fordelingsnøkkel der den delen fylkeskommunene har av risikolån og garantiporteføljen per 1. januar skal legges til grunn, uavhengig av hvor tapet har oppstått.

6. KRAV TIL INTERNKONTROLL²⁰

Alle forvaltere skal etablere internkontroll. For å sikre korrekt saksbehandling ved tildeling og utbetaling av tilskudd, skal alle tilskuddsforvaltere etablere systemer, rutiner og tiltak som blant annet har som formål å forebygge, avdekke og korrigere feil og mangler. Tilskuddsforvalterens ledelse bør tilpasse internkontrollen til lokale forhold, virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold. Internkontrollen skal dokumenteres. Dokumentasjonskrav bør ikke føre til unødig byråkratisering.

Den interne kontrollen har til formål å forhindre styringssvikt, feil og mangler slik at:

²⁰ Jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 6.3.8.1 og punkt 2.4.

- a) Beløpsmessige rammer ikke overskrides
- b) Måloppnåelse og resultater står i et tilfredsstillende forhold til fastsatte mål og resultatkrav, og at eventuelle vesentlige avvik forebygges, avdekkes og korrigeres i nødvendig utstrekning
- c) Ressursbruken er effektiv
- d) Regnskap og informasjon om resultater er pålitelig og nøyaktig
- e) At midlene forvaltes på en forsvarlig måte
- f) Økonomistyringen er organisert forsvarlig og utføres i samsvar med gjeldende lover og regler
- g) Misligheter og økonomisk kriminalitet forebygges og avdekkes

Tiltakene skal bidra til å sikre korrekt:

- a) Registrering av faste data
- b) Søknadsbehandling
- c) Registrering av gitte tilsagn om tilskudd
- d) Utbetaling av tilskudd til rett mottaker til rett tid
- e) Registrering i regnskapet.
- f) Behandling av dokumentasjon fra tilskuddsmottaker

For å kunne utøve den nødvendige internkontrollen skal det rettes fokus mot følgende:

- a) Ledelsens og tilsattes kompetanse og holdninger til resultatoppfølging og kontroll
- b) Identifisering av risikofaktorer som kan medvirke til at virkemidlenes mål ikke nås, og korrigerende tiltak som med rimelighet kan redusere sannsynligheten for manglende måloppnåelse.
- c) Sikring av kvaliteten av den interne styringen, herunder forsvarlig arbeidsdeling og effektivitet i arbeidsprosessene.
- d) Informasjonsrutiner som sikrer at relevant informasjon av betydning for måloppnåelse kommuniseres på en effektiv måte.
- e) Rutiner for behandling og lagring av vesentlig informasjon som sikrer konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet.

Relevant veiledning/lenke:

- [Reglementet og bestemmelser for økonomistyring i Staten](#)
- [Resultatmåling. Mål- og resultatstyring i staten](#)
- [Regionalforvaltning](#)

7. TILSKUDD ETTER EØS-AVTALEN

7.1 Generelt

Alle tilskuddsforvaltere må vurdere konkret om reglene om offentlig støtte får anvendelse på tilskuddet før det fattes vedtak om tildeling. Offentlige foretak som driver

økonomisk aktivitet kan i utgangspunktet ikke motta støtte i større utstrekning, eller på andre vilkår, enn private.

Relevante lenker:

[Veileder; EØS-avtalens regler om offentlig støtte](#)

[EØS-avtalen artikkel 61](#)

[FADs nettside; Forbudet mot offentlig støtte](#)

7.2 Får reglene om offentlig støtte anvendelse?

Det er seks vilkår som må være oppfylt for at forbudet mot offentlig støtte i EØS-avtalen artikkel 61 (1) får anvendelse.

1. Støtten å innebære en økonomisk fordel for mottakeren²¹
2. Støtten må være gitt av staten eller av offentlige midler²²
3. Støtten må begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer eller tjenester (selektivitet)
4. Støttemottaker må være et foretak.
5. Støtten må vri konkurransen eller true med å vri konkurransen
6. Støtten må være egnet til å påvirke samhandelen mellom EØS-landene

7.3 Foretaksbegrepet – økonomisk aktivitet

For at regelverket kommer til anvendelse, må mottakeren av den offentlige støtten være et foretak.²³ Foretaksbegrepet er ikke legaldefinert i EØS-avtalen, men er utviklet gjennom rettspraksis.

Vurderingen av foretaksbegrepet er uavhengig av om den aktuelle enheten er offentlig eller privat og av hvilken juridisk status den har. Det er viktig å presisere at det offentlige foretak er underlagt reglene om offentlig støtte på lik linje med private foretak. Det avgjørende for vurderingen er hvorvidt virksomheten driver økonomisk aktivitet.²⁴ Med økonomisk aktivitet menes en virksomhet som består i å tilby varer og tjenester i et marked.

For eksempel vil støtte til det lokale næringslivet klart anses som støtte til foretak og reglene om offentlig støtte vil i utgangspunktet komme til anvendelse.

Grensedragningen mellom økonomisk og ikke-økonomisk aktivitet kan være

²¹ Tilskudd er offentlig støtte og omfatter en hver økonomisk fordel og/eller fritak for økonomisk byrde, som begunstiger bestemte foretak eller bransjer. Også ytelser på vanlige kommersielle vilkår kan omfattes, f.eks. lån til markedsrente, dersom mottakeren har en så svak økonomisk stilling at han ikke ville oppnådd en slik ytelse i det vanlige markedet.

²² Enhver støtte som tildeles i henhold til retningslinjene er å anse som ”offentlige midler”. Uavhengig av om støtten tildeles av kommuner, fylkeskommuner, de nasjonale virkemiddelaktørene eller via ikke-offentlig heleide virksomheter. Det avgjørende er om støtten fra de offentlige midler er mottatt som resultat av en adferd som kan tilskrives det offentlige, jf. sak C-305/89, Italia mot Kommisjonen,

²³ Foretaksbegrepet i stasstøtteretten har det samme innholdet som foretaksbegrepet under konkurransereglene.

²⁴ Forbudet mot offentlig støtte retter seg ikke mot støtte som gis til for eksempel privatpersoner, til offentlige instanser som driver myndighetsutøvelse eller til offentlig administrasjon med mindre de opptrer som foretak.

vanskelig. Det er i denne forbindelse viktig å huske på at markedsforholdene og gjeldende rett kan endre seg.

7.4 Statsstøtteregelverket får anvendelse

Dersom statsstøtteregelverket får anvendelse må den ansvarlige tilskuddsforvalter vurdere konkret om støtten kan tildeles i medhold av unntaksreglene EØS-avtalen fastsetter.²⁵ Det blir redegjort for de mest relevante unntakene i det følgende.

7.4.1 Bagatellmessig støtte²⁶

Bagatellmessig støtte kan tildeles hvert enkelt foretak med inntil 200 000 euro over en periode på tre regnskapsår.²⁷ Det kan bare gis bagatellmessig støtte dersom det er mulig å omregne støtten til brutto tilskuddsekvivalent.²⁸

Det er ikke adgang til å tildele bagatellmessig støtte utover de maksimalsatsene som følger av enten øvrige gruppeunntak eller andre godkjennelsesvedtak fra ESA. Dersom den maksimale støtteintensiteten ikke er utnyttet, kan det tildeles støtte inntil taket i gruppeunntaket eller ESAs vedtak er oppnådd. Støtte som er gitt under godkjente ordninger eller andre gruppeunntak skal ikke tas med i beregningen av om taket i reglene om bagatellmessig støtte er nådd.

7.4.2 Beregning av beløpsgrense

Ved beregningen av beløpsgrensen er det bruttotall²⁹ som skal legges til grunn. Dersom støtten gis på en annen måte enn ved kontanttilskudd skal støttens verdi omregnes til verdien i brutto kontanttilskudd.

Dersom støtten utbetales i flere rater, skal støtten diskonteres³⁰ til sin verdi på det tidspunktet støtten blir gitt. Det er ESAs referanserente som skal benyttes ved diskontering.

Lenke til:

- [ESAs referanserente](#)

7.4.3 Lån som bagatellmessig støtte

Lån kan gis som bagatellmessig støtte dersom tilskuddsekvivalenten er beregnet med grunnlag i gjeldende markedsrente på det tidspunktet støtten tildeles. Avviket fra markedsrenten utgjør støtteelementet.

²⁵ Jf. EØS-avtalen artikkel 61 (1) første setning.

²⁶ Bagatellmessig støtte anses ikke å påvirke ikke samhandelen og/eller truer med å vri konkurransen og er følgelig ikke å anse som statsstøtte.

²⁷ Den relevante treårsperioden er ”flytende”. Det innebærer at for hver tildeling av bagatellmessig støtte må det tas hensyn til støtte tildelt i de to foregående kalenderårene samt inneværende år.

²⁸ Kompliserte støtteordninger hvor det ikke er mulig å beregne støttebeløpet på forhånd kan ikke gis som bagatellmessig støtte.

²⁹ Det vil si før beregning av skatter og avgifter.

³⁰ Å diskontere menes her å omregne en eller flere betalingers verdi til et annet tidspunkt enn betalingstidspunktet, for å beregne nåverdien av støtten/tilskuddet.

7.4.4 Prosedyrer ved tildeling av bagatellmessig støtte

Ved tildeling av tilskudd som utgjør bagatellmessig støtte, må tilskuddsforvalteren skriftlig i tildelingsbrevet:

1. Informere mottakeren om det planlagte støttebeløpet
2. Opplyse om at det utgjør bagatellmessig støtte med henvisning til forordningen for bagatellmessig støtte, med full referanse til forordningens tittel og publiseringsdato i EU-tidende.³¹
3. Be om en skriftlig erklæring fra støttemottaker om all annen bagatellmessig støtte foretaket har mottatt inneværende året og de to foregående regnskapsår.

Før støtten utbetales skal forvalteren beregne at støtten ikke vil medføre at den samlede mottatte bagatellmessige støtten siste året samt de to foregående år overskrider beløpsgrensen for bagatellmessig støtte.

Tilskuddsforvalteren skal lagre denne informasjonen i ti år og ved anmodning kunne gi den nødvendige informasjonen til ESA innen 20 arbeidsdager.

Tilskudd som gis som bagatellmessig støtte skal ikke meldes til ESA.

7.5 Gruppeunntak

Bestemte typer støtte anses for å være forenlig med EØS-avtalen dersom fastsatte vilkår er oppfylt, dette kalles gruppeunntak. Dersom det skal tildeles støtte etter gruppeunntak må alle vilkårene som følger av det aktuelle gruppeunntaket være oppfylt. Støtten er underlagt forenklet meldeplikt, men unntatt fra reglene om forhåndsmelding og forhåndsgodkjenning.

7.5.1 De ulike gruppeunntakene

- støtte til forskning, utvikling og innovasjon (FoU)
- miljøstøtte
- investeringsstøtte og utviklingsstøtte til små og mellomstore bedrifter (SMB)
- støtte i form av risikokapital
- støtte til opplæring
- støtte til sysselsetting
- støtte til regionale investeringer
- støtte til kvinnelige entreprenører

7.5.2 Forenklet meldeplikt ved bruk av gruppeunntak

Støtten som oppfyller vilkårene gruppeunntaket fastsetter skal meldes til EFTAs Overvåkingsorgan (ESA) senest 20 dager etter at støtten er tildelt. Forvalteren som

³¹ Reglene om bagatellmessig støtte følger av Kommisjonens forordning nr. 1998/2006 av 15. desember 2006 tatt inn i forskrift av 5.12. 2003 nr. 1429 § 2.

tildeler støtten har ansvar³² for at støtten meldes. Dette gjøres ved å innsende et elektronisk skjema til Fornyings- og administrasjonsdepartementet. Departementet vil foreta den direkte meldingen til ESA.³³

Relevante lenker:

- [Forskrift av 14. november 2008 nr. 1213 om unntak fra notifikasjonsplikt for offentlig støtte.](#)
- [Kommisjonsforordningen \(EF\) nr. 800/2008 av 6. august 2008.](#)
- [Skjema for forenklet melding av gruppeunntak](#)
- [En uoffisiell oversettelse av gruppeunntakene](#)

7.6 Støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning

Tjenester av allmenn økonomisk³⁴ (SGEI)³⁵ betydning omfatter visse økonomiske tjenester som myndighetene anser som særlig viktige for innbyggerne og som ikke vil bli levert på en tilfredsstillende måte av markedet alene. For å kunne tilby slike tjenester, kan myndighetene pålegge foretak visse forpliktelser mot økonomisk kompensasjon.

Følgende vilkår må være oppfylt:

1. Tjenesten kan ikke leveres av markedet.
2. Det er ikke vedtatt sekundærlovgivning på området som begrenser skjønnet.
3. Virksomheten må være gitt oppdraget og forpliktelsene må være tydelig definert.
4. Beregningen av kompensasjonen må være fastsatt på forhånd på en objektiv og åpen måte.
5. Kompensasjonen kan ikke overstige det nødvendige for å dekke alle eller deler av kostnadene ved utførelsen av tjenesten.
6. Virksomheten må enten være valgt etter en offentlig anbudskonkurranse eller at kompensasjonen er beregnet etter en analyse av kostnadene som et typisk foretak ville ha hatt ved utførelsen av tjenesten.

³² EFTAs overvåkinsorgan foretar ingen kontroll av om den aktuelle støtten oppfyller vilkårene i gruppeunntaket. Det er derfor viktig at støttegiver sjekker at et støttetiltak i realiteten faller inn under et aktuelt gruppeunntak og at skjemaet er korrekt utfylt.

³³ Et sammendrag av støtteordningen vil bli publisert i EØS-tillegget til EF-Tidende. I tillegg skal Fornyings- og administrasjonsdepartementet basert på informasjon fra støttegiver, rapportere årlig om bruken av gruppeunntakene.

³⁴ Definisjonen av tjenester av allmenn økonomisk betydning er både uklar og dynamisk. Årsaken til at det ikke er oppstilt en legaldefinisjon er at det i utgangspunktet er opptil EØS-statene selv å definere hva en slik tjeneste er. Medlemslandene har en vesentlig skjønnsfrihet. ESA og EFTA-domstolen vil kun gripe inn dersom EFTA-statene foretar en åpenbar feiltolkning eller misbruker begrepet.

³⁵ Services of General Economic Interest.

Støtte til tjenester av allmenn økonomisk betydning skal ikke meldes til ESA. Den årlige kompensasjonen kan ikke overstige 15 millioner euro. Det finnes imidlertid en mulighet til å overstige denne beløpsgrensen for visse typer tjenester.

Relevant lenke:

- [Kommisjonsbeslutning 2012/21/EU av 20. desember 2011](#)

7.6.1 Kompensasjonsberegninger og overkompensasjon

Kompensasjonen kan ikke overstige det som er nødvendig for å dekke kostnaden i forbindelse med forpliktelsen til å yte tjenesten av allmenn økonomisk betydning.³⁶

Det må tas hensyn til følgende:

1. En rimelig avkastning på utførelsen av tjenesten, som ikke overstiger den gjennomsnittlige.
2. Alle omkostninger ved utførelsen av tjenesten.
3. Hvis foretaket utøver andre aktiviteter kan bare kostnader som kan tilknyttes tjenesten kompenseres. Følgelig må faste kostnader deles forholdsmessig mellom den kommersielle driften og utøvelsen av tjenesten av allmenn økonomisk betydning.
4. Eventuelt overskudd/fordeler skal komme til fradrag.

7.7 Notifiserte ordninger

- Virkeområde for distriktsrettet investeringstilskudd
- Transportstøtte
- Distriktsrettede risikolån
- NyVekst
- NCE og Arena
- VRI – bedriftsrettede prosjekter

³⁶ All informasjon om støtten må lagres i ti år og ESA kan be om å få utlevert informasjonen.

